

VLAAMSE OUDERENRAAD

**Standpunt over de commercialisering van de residentiële
ouderenzorg in Vlaanderen**

VLAAMSE OUDERENRAAD

Standpunt over de commercialisering van de residentiële ouderenzorg in Vlaanderen

Inhoud

Kenmerken residentiële ouderenzorgsector	3
Duidelijk, coherent en controleerbaar overheidsbeleid	4
Geen winst op zorg	5
Betrokkenheid van de ouderen	5

1. In voorliggend document formuleert de Vlaamse Ouderenraad zijn visie op de evoluties in de residentiële ouderenzorg in Vlaanderen. De sector wordt bekeken vanuit gebruikersperspectief en wordt geadviseerd om steeds oog te hebben voor de noden en wensen zowel van de zorgbehoevende ouderen van vandaag als van de aankomende generaties. Het principiële standpunt van de Vlaamse Ouderenraad luidt dat elk van deze ouderen moet kunnen rekenen op een betaalbare, kwaliteitsvolle en toegankelijke zorg en dit ongeacht de beheersvorm van de verschillende ouderzorgvoorzieningen in Vlaanderen.

Tevens dient ook de keuzevrijheid gerespecteerd te worden van de gebruiker om de zorg te krijgen die hij wil en de zorginstelling te kiezen die hij wenst. Hierop aansluitend kan het nuttig zijn om in de nabije toekomst de piste van de persoonsgerichte financiering te onderzoeken, naar analogie met het PGB-experiment in de sector van personen met een handicap.

Kenmerken residentiële ouderenzorgsector

2. Demografische ontwikkelingen zoals de vergrijzing van de bevolking, de sterke toename van het aantal oudste ouderen en een toename van het aandeel hoogbejaarde koppels stellen de intramurale ouderenzorgsector voor heel wat uitdagingen. Want hoewel ouder worden niet gelijk staat aan hulpbehoevendheid of ziekte, zijn mensen op hogere leeftijd meer kwetsbaar. Met het ouder worden neemt het risico op gezondheidsproblemen en zorgafhankelijkheid toe. Het aantal zorgbehoevende ouderen, alsook specifieke groepen zoals ouderen met dementie, neemt toe. Dit zijn uitdagingen waarop een toereikend antwoord nu al vaak uitblijft. Zo stelt de Vlaamse Ouderenraad ten eerste vast dat er tekortkomingen zijn in het aanbod van betaalbare residentiële ouderenzorg. Er is een te klein zorgvolume en te weinig regionale spreiding van het aanbod. Er is een schrijnend tekort aan opvangmogelijkheden voor ouderen in noodgevallen. Hierdoor is er in de praktijk weinig sprake van keuzevrijheid voor de ouderen. Ten tweede kampen alle voorzieningen met schaarste aan gekwalificeerd verplegend en verzorgend personeel. Vervolgens zijn er verschillen vast te stellen tussen de reële dagprijzen van het zorgaanbod. En ten vierde is ook de zorgkwaliteit niet in elke voorziening dezelfde. Tot slot is er onvoldoende transparantie over het aanbod, de kwaliteit en de werking van de intramurale ouderenzorg.

3. De residentiële ouderenzorgsector wordt bovendien gekenmerkt door een verscheidenheid aan zorgaanbieders, waarbij het aandeel van de commerciële groepen (naast OCMW's en vzw's) niet te ontkennen valt. Het begrip 'commercialisering' betekent hier dat het aandeel van het (erkende en dus ook gesubsidieerde) privé-aanbod verhoogt in vergelijking met de openbare sector en met de vzw-sector. Deze commercialisering is zeer verschillend in de drie Belgische regio's en in Vlaanderen ook tussen de vijf provincies. Op 1 januari 2012 is in België 32% van de ROB- en RVT-woongelegenheden in commerciële handen. De OCMW's bieden 31% van het totale aantal woongelegenheden aan en de vzw's staan voor 37%. In vergelijking met Wallonië en vooral Brussel is deze commercialisering in Vlaanderen eerder beperkt gebleven. Bij de start van 2012 was ze in Vlaanderen goed voor 15% van de woongelegenheden in de residentiële ouderenzorg, dit tegenover 34% van de bestaande capaciteit die ingevuld is binnen een OCMW-context en 51% door de vzw-sector.

Momenteel is 18% van de ROB's in Vlaanderen commercieel en 13% van Vlaamse RVT's (RIZIV, 2012).

4. Het commercieel aandeel is in Vlaanderen dus eerder beperkt. Belangrijker dan het aandeel is het feit dat de commercialisering het laatste decennium een gedaantewisseling heeft ondergaan en zich nu sterker manifesteert onder de vorm van investerende privé-ondernemingen waarbij het maken van winst een belangrijke drijfveer is. Daarnaast stelt de Vlaamse Ouderenraad vast dat er meer en meer Publiek-Private Samenwerkingen aangegaan worden. Voor de Vlaamse Ouderenraad moeten deze PPS-contracten steeds publiek en goed doordacht zijn en ook wat betreft de organisatorische inbreng van de privépartner alle garanties bieden. Deze verschillende vaststellingen maken dat een duidelijk, coherent en controleerbaar overheidsbeleid noodzakelijk is.

5. De Vlaamse Ouderenraad stelt vast dat in de feitelijke praktijk van de residentiële ouderenzorg de verschillende aanbieders steeds vaker terugvallen op minimale personeelsnormen. Daar deze wettelijke normen bijdragen aan de zorgkwaliteit alsook aan het welbevinden bij de bewoners en het personeel, pleit de Vlaamse Ouderenraad voor het optrekken van de wettelijke minimum personeelsnormen zodat tegemoet gekomen wordt aan de toegenomen zorgzwaarte van de bewoners van woonzorgcentra.

Duidelijk, coherent en controleerbaar overheidsbeleid

6. Gezien het publieke belang van zorg, de huidige tekorten in het overheidsbeleid en de risico's op marktfalen, verwacht de Vlaamse Ouderenraad voldoende overheidsregulering. Elke zorgaanbieder moet eenzelfde kwalitatief hoogstaande, betaalbare en toegankelijke zorg verlenen. Het is aan de Vlaamse overheid om (in overleg met de federale overheid, tot zolang de ouderenzorg ook een federale bevoegdheid is) een beleid uit te bouwen waarbinnen OCMW's, vzw's en commerciële aanbieders van residentiële zorg een plaats hebben. Dit evenwel met sluitende garanties dat elke oudere met een zorgnood gelijke toegang heeft tot passende, kwaliteitsvolle en betaalbare zorg. De overheid moet dit maatschappelijk doel vertalen naar een duidelijk regelgevend kader met inbegrip van planning, erkenning, kwaliteit, toegankelijkheid, verbod op opnameselectie, verantwoorde prijszetting, lokale inbedding, enzovoorts. Hierop dient zij ook toezicht te houden.

7. Momenteel worden door de Vlaamse overheid al heel wat kwaliteitsnormen vooropgesteld en gecontroleerd door de Vlaamse Zorginspectie. Voor de Vlaamse Ouderenraad moeten alle residentiële ouderenzorgvoorzieningen, ongeacht hun beheersvorm, onderworpen worden aan zulke verplichte kwaliteitscontrole. Deze houdt steeds een combinatie in van objectief meetbare gegevens en door de gebruiker ervaren kwaliteit. Bovendien moet het niet voldoen aan de vooropgestelde kwaliteitsnormen door de overheid gesanctioneerd worden. Kwaliteit van zorg en wonen dienen tot slot ook langdurig verzekerd te blijven. Elke voorziening moet daarom een meerjarenplan opstellen.

Geen winst op zorg

8. De residentiële zorg bestaat uit een zorggedeelte, een woongedeelte en een leefgedeelte. De Vlaamse Ouderenraad erkent dat de markt een rol kan spelen in de laatste twee elementen, namelijk het aanbieden van minder of meer luxueuze woongelegenheden en hotelfaciliteiten. Dit geldt echter niet voor het aanbieden van zorggebonden diensten. De zorg moet kwalitatief hoogstaand zijn voor ieder die ze nodig heeft en mag niet afhangen van het inkomen van de oudere. Het is voor de Vlaamse Ouderenraad ontoelaatbaar dat in de ouderenzorgvoorzieningen winst gemaakt zou worden op deze zorg en zorggebonden diensten. Zorg kan niet verhandeld worden, zij wordt verleend of verstrekt. Daarbij moeten steeds de belangen van de zorggebruikers en de samenleving centraal staan, niet de belangen van de aandeelhouders en de voorzieningen.

Betrokkenheid van de ouderen

9. Het hiervoor beschreven standpunt houdt de noodzaak in om te bepalen wat zorg en zorggebonden diensten in de residentiële sector zijn. Het ontwerp van het advies over de marktwerking, commercialisering en de ouderenzorg van de Strategische adviesraad Welzijn, Gezondheid en Gezin (SAR WGG) toont aan dat dit debat gevoerd wordt. De Vlaamse Ouderenraad is hierin echter geen betrokken partner. In het bijzonder wanneer het gaat over de definiëring van zorg, zorggebonden diensten en bij uitbreiding van een eventuele splitsing tussen de woon-, hotel- en zorgfunctie wordt dit wel verwacht. De Vlaamse Ouderenraad vraagt op een georganiseerde wijze betrokken te worden bij de gesprekken over de toekomst van de (commercialisering van de) ouderenzorg. Slechts dankzij overleg kunnen de specifieke aandachtspunten voor ouderen blijvend onder de aandacht gehouden worden van beleidsmakers en zorgaanbieders.

Goedgekeurd door de algemene vergadering op 19 december 2012.

Jul Geeroms
Voorzitter

Mie Moerenhout
Directeur